

Organizacija zaznav

Zaznavanje je prva stopnja spoznavanja okolja in pomeni sprejemanje in razlaganje sporočil, ki prihajajo iz njega.

Zaznavanje je dejavnost interpretiranja informacij, ki pridejo do nas prek naših čutil. Tako na primer ko nekaj gledamo, ne vidimo zgolj vzorcev svetlobe, teme in barve, temveč predmete. Takšne predmete tudi prepoznavamo ali pa vemo, da česa takšnega nismo še nikoli prej videli. Možgani torej informacij ne sprejemajo zgolj pasivno, temveč tisto, kar vidimo interpretirajo in skušajo osmisliti.

Neckerjeva kocka

Tu govorimo o enostavnem primeru, kako si možgani osmislijo stvari, kadar za to dejansko nimajo dovolj informacij. Če nekaj časa gledamo figuro kot je Neckerjeva kocka, ugotovimo, da se tisto, kar vidimo, spreminja.

Gestaltni zakoni zaznavanja

Zaznavanje so najprej raziskovali psihologi **gestaltisti (likovni psihologi)**, preiskovali so način, da ne vidimo samo slučajnih vzorcev svetlega in temnega, temveč predmete in ljudi. Likovni psihologi so odkrili več temeljnih načel oz. zakonov zaznavanja:

1. zakon **ORGANIZACIJE FIGURE IN OZADJA**

Ko gledamo stvari, jih praviloma vidimo kot figure ali oblike (like), postavljene pred ozadje. Pr. Rubinova vaza (enkrat vidimo vazo, drugič pa 2 obraza). Razlog, da obojega ne moremo videti hkrati je v tem, da naše zaznavanje stvari, ki jih gledamo organizira v figure, ki so pred ozadjem.

Ločevanje figur od ozadij je torej ena od tistih zaznavnih sposobnosti za katere bi lahko celo rekli, da so ljudem kot tudi živalim, prirojene.

2. načelo **PODOBNOSTI**

Tu človek organizira dražljaje glede na njihovo podobnost. Tako bi, če bi gledali vrstico črk, kakršna je: 000000xxxx00xxxx0000xx

enake črke združili, zato ker so si podobne.

3. načelo **BLIŽINE**

Načelo bližine pomeni, da stvari praviloma združujemo, kadar so ena blizu druge. Tako je na primer kadar gledamo vrstico črk, kakršna je tale:

xx00000xxx xx00xx0000 0xxx0000xx

Vidimo jo kot tri nize mešanih o-jev in x-ov, ne pa kot nize enakih črk

4. načelo **STRNJENOSTI**

Človek zaznava skupaj dražljaje, ki se nadaljujejo drug zraven drugega tako, da se začeta smer ali krivulja nadaljuje.

Na levi sliki vidimo polkrog in ravno črto in ne dveh črt, ki bi vsebovali ravni in krivi del.

5. načelo **ZAPIRANJA OZ. DOPOLNITVE (dokončanja)**

Če ljudem na hitro pokažemo nedokončano figuro in jim naročimo, naj povedo in narišejo kar so videli, stvar navadno narišejo kot celo, vrzeli ali drugo, kar manjka pa dopolnijo ali dokončajo. Pogosto se dejansko sploh ne zavedajo, da so bile kake vrzeli. Načelo zapiranja oz. dopolnitvenosti je, kot je videti, izredno močna nagnjenost našega zaznavanja.

Naše vsakdanje zaznavanje je v veliki meri odvisno od okolja in vrst stvari, katerih smo navajeni.

Razne študije zaznavanja:

- 1973 – »mestni« in trdicionalni indijanci nimajo istih sposobnosti zaznavanja vzporednih črt (mestni razločijo le navpične in vodoravne, trdicionalni pa tudi lahko povedo tudi za vzporedne črte pod katerimkoli kotom)

- 1955 – vpliv pričakovanja na zaznavanje – določenim osebam damo najprej za gledati črke, drugim številke, nato pa jim pokažemo »dvoumno« črko B (med navpičnico in loki je presledek). Tisti, ki so prej gledali črke vidijo B, drugi pa številko 13.

- Vpliv motivacije na zaznavanje – lačnim in sitim ljudem pokažejo slike in lačnih jih označijo kot svetlejše kot siti (in tudi svetlejše, kot jih sami kasneje ocenijo – ko so siti)

- 1958 – vpliv čustev na zaznavanje – otrokom dajo risati slike Božička pred, med in po božiču. Proti božiču nastajajo slike božička večje in več daril pod smrekico, po božiču – daril ni in Božiček je manjši.

- agresivni ljudje zaznavajo dvoumne dražljaje kot agresivne, neagresivni pa kot neagresivne

- 1946 - vpliv vrednot na zazn. preučevali zaznavne pragove za besede (koliko časa potrebujemo za prepoznavanje besede) – ugotovijo, da imajo preučevalci manjše pragove za zaznavo pri prijetnih in močno cenjenih besedah

- 1969 – Worthington pokaže proučevancem 2 lisi (le-ti ne vedo, da so v lisah zapisane besede) --> liso, ki je vsebovala čustveno besed, dojel kot temnejšo kakor liso s prijetno ali nevtralno besedo. To kaže na to, da nas naš zaznavni sistem resnično brani pred neprijetnimi dražljaji!